

İLKÇAĞ FELSEFESİ

İlk Filozoflar

(Sokrates Öncesi Filozoflar)

- M.Ö. 700'lerden başlayıp M.S. 500'lere kadar olan dönemdeki felsefi gelişmeleri kapsar.
- Antik Çağ felsefesi ile aynı anlamdadır.
- **Mitolojiden ya da çoktanrılı dinden kopuş ve doğal olayların yine doğal nedenlerle açıklanması gerektiği inancıyla başlamıştır.**

İki ayrı dönemde incelenebilir:

1. **Dönem**: Doğaya, cisimlerin dünyasına yönelmiş olan doğa felsefesi- **Sokrates öncesi** felsefe.
2. **Dönem**: İnsana karşı uyanan ilgi çerçevesinde gelişen daha geniş sistemler. Bu sistemlerde Tanrı, insan ve doğa, bir düşünce bağlantısı içinde kavranmak istenmiştir. **Sokrates ve sonrası** felsefe

Doğa felsefesi nedir?

- Felsefe tarihinde ilkçağ Yunan felsefesinin başlangıcında merkezi tema olarak doğanın ele alındığı felsefe yönelimidir. Daha sonra çeşitli biçimlerde sürmüş, yeni nitelikler kazanmış ve yeniden değerlendirilmiştir.

- İnsan, din aracılığıyla ya da bir otoriteye boyun eğerek değil, aklını kullanarak dünyayı anlamaya çalıştığında felsefe de başlar.
- Felsefenin M.Ö. 6., 5. ve 4. yüzyıllarda İonya bölgesinde başladığı kabul edilir.

Doğa filozofları geçmişten iki temel konuda önemli bir kopuşu gerçekleştirdiler:

1. Dine, vahye, otoriteye ya da geleneğe başvurmadan, kendi akıllarını kullanarak dñnyayı anlamaya çalıştılar.
2. Diđer insanlara akıllarını nasıl kullanacaklarını ve kendi başlarına nasıl dñřüneceklerini öğrettiler.

Yani ussal dñřñncenin temelini
oluşturdular

Temel Çerçeve neydi?

- Varolanların nedenin ne olduğunun araştırılması ve
- bu yönelimle doğanın düşüncenin temel meselesi olarak görülmeye başlanması *doğa felsefesinin* çerçevesini oluşturmuştur.

Arche Problemi nedir?

- Doğa filozofları, doğayı incelediklerinde karşlarına çıkan çokluğun temelinde olduğunu düşündükleri **ilk madde'yi (arche)** aramışlardır.
- **Doğa felsefesinin temel prensibi, dış dünyadaki varlıkların kendisinden doğup geldiği ilk maddenin bulunması ya da belirlenmesidir.**

- Antik çağ Grek dönemi önemli bilim merkezleri ve bu merkezlerde yetişen bilim adamları. (Mö.6-Ms.5.yy)

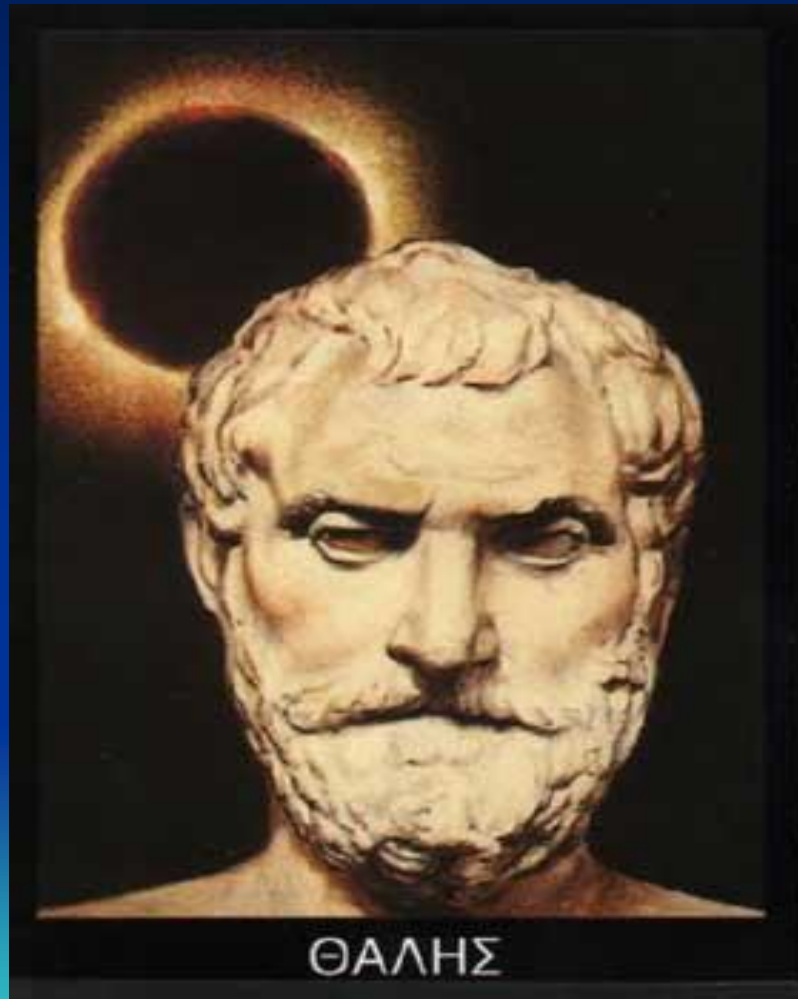
- Her merkezde yetişmiş veya çalışmış bilim adamları bazen parantez içinde bazen de liste halinde gösterilmiştir.

Milet Okulu : Evrenin ana maddesi nedir?

Thales, Anaksimandros,
Anaksimenes

THALES (M.Ö.624-546)

- Din ve mitolojinin dıŐına çıkararak var olanların ve nedenlerinin araŐtırılmasını baŐlatan Thales olmuŐtur.
- Thales bu anlamda felsefenin babası sayılmakta ve onunla baŐlayan felsefi düşünce de **doğa felsefesi** olarak değerlendirilmektedir.

- Devlet adamı, gökbilimci, matematikçi, mühendis ve şehir planlamacıdır.
- Yaşadığı yıllarda Mısır'da bulunmuş ve suyun her şeyin kaynağı olduğunu onlardan öğrenmiştir.
- İlk Yunan geometricisidir. Piramitlerin yüksekliğini gölgelerini ölçerek hesaplamıştır.
- Gemilerin kıyıdan ne kadar uzakta olduklarını ölçebilmek için geometrik yöntemler geliştirmiştir.

- K uuk Ayı takım yıldızını keşfetmiştir.
- Depremi nedenleri hakkında geliştirilen ilk teorinin sahibidir. (Geminin dalgalar üzerinde hareket edişine benzer bir biçimde , karalar su üstünde yüzer ve bu nedenle depremler oluşur.)
- M. . 585 de meydana gelen bir güneş tutulmasını doğru tahmin etmiştir.

- “**Dünya neden yapılmıştır?**” sorusu üzerinde durmuştur.
- Her şeyin tek bir ögeden doğması gerektiğini savunur.
- Evrenin ana maddesi **su**'dur. (Düşük sıcaklıklarda suyun taşlaşması, yüksek sıcaklıklarda hava haline gelmesi; yağmur yağdığında topraktan bitkilerin çıkması)

- Bütün canlı varlıkların, yaşamayı sürdürmek için muazzam miktarda ve sürekli olarak su alması gerektiği sonucuna vardı.
- Her kara parçası sonunda bir su kenarında son buluyordu. Öyleyse bütün yeryüzü suyun üzerinde yüzüyordu. Demek ki yeryüzü sudan doğmuştu ve sudan oluşmaktaydı.

- Aristoteles, Thales için şöyle demektedir;

“Onu yoksul biri olduğu için küçümsemişlerdi. Bu da, felsefenin, ilmin, hiçbir yararı olmadığını gösteren bir özellikti. Oysa o, gök cisimlerinin hareketlerini inceleyip, onları önceden tahmin edebildiği için, ne zaman büyük bir zeytin hasadı elde edilebileceğini bilebilirdi. Bundan dolayı da ; epeyce para kazanabilir, kışın parasını Milet ve Khios'taki bütün zeytinyağı elde etmeye yarayan mengenalere yatırıp, tümünü ucuza kiralayabilirdi. Zamanı gelip de, bu zeytinyağı mengenelerine gereksinim duyulunca, dilediği fiyata onları kiraya vererek çok büyük kazançlar sağlayabilirdi. Böylece bir filozofun, bir bilginin, isterse nasıl zengin olabileceğini herkese göstermiş olurdu. Oysa felsefecinin işi bu değildi. O, bilgiyi bir çıkar amacıyla değil, yalnızca bilmek için istiyordu.”

ANAKSIMANDROS (M.Ö. 610-546)

- Thales'in öğrencisidir.
- Gözlemleri ile evren düzenini açıklamaya çalışmış ve bunun için ilk defa **kozmos** (düzenli ve anlaşılır bir evren) sözcüğünü kullanmıştır.
- Astronominin kurucusu ve ilk kez bir kozmoloji ya da dünya üzerine sistematik felsefe görüşü getiren filozof.
- Bilinen ilk dünya haritasını onun yaptığı ve göklerin kutup yıldızı etrafında döndüğünü onun belirttiği söylenir. Karadeniz'e açılan denizciler için bir harita yapmıştır.
- **Thales gibi dünya tarihinde ilk kez doğayı; metafizik, mistik ya da mitolojik düşüncelere sapmadan, akılcı ve nesnel bir yöntemle araştırmıştır.**

- Anaximander, Thales gibi benzer soruları sormuş ve benzer öncülle işe başlamıştır. Suyun değişmeyen ana madde olduğunu iddia etmek için, hiçbir zorlayıcı neden bulamamıştır.
- Şayet su toprağa ve toprak da suya, ya da su havaya ve hava suya dönüşüyorsa; bunun anlamı her şeyin, her şeye dönüştüğüdür. Mantıksal olarak suyun ya da toprağın ya da havanın ya da herhangi bir şeyin ana madde olduğunu iddia etmek tamamen nedensizdir.

- Thales'in dediği gibi eğer yeryüzünü su tutuyorsa, suyu da başka bir şeyin tutması gerekir ve bu böyle sonsuza dek gider. Bu durumda mantıksal olarak sonsuza dek geriye gidebiliriz. O halde, evren *apeiron* *yani zaman ve mekanda sınırsız ve belirsiz olan (sonsuz)* şeklinde tanımlanmalıdır.

Anaksimenes (585 - 525 M.Ö)

- Milet okulunun üçüncü ve sonuncu düşünürü. Arkhe olarak hava, buğu ya da sis anlamına gelen aer'i öne sürmüştür. Aer, eşit olarak dağılım gösterdiği haliyle, görünmez atmosferdir. Yoğunlaşarak buhara ve suya, daha sonra da toprak ve taş benzeri katı maddelere dönüşür. Daha az yoğun olduğu zamanlarda ise, daha sıcak hale gelip, ateş olur.
- **Anaksimenes'in katkısı:** İlk kez birlikten çokluğa geçiş süreci üzerinde durmuş olması

Elea Okulu : Değişme mümkün müdür?

Parmanides ve Zenon

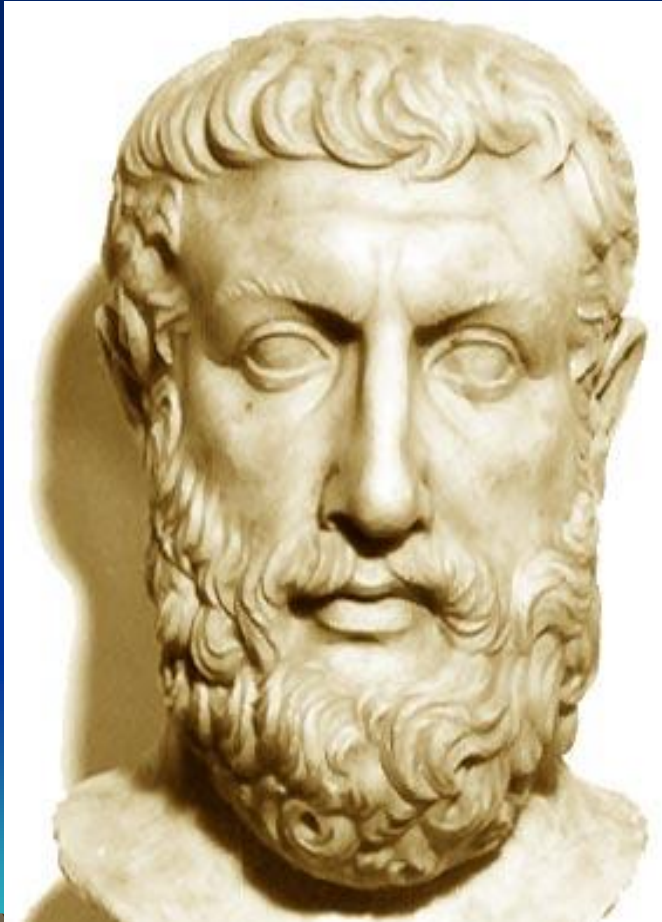

ELEA OKULU

- **Elea Okulu**, İtalya'nın batı kıyılarında yer alan ve bir Yunan kolonisi olan Elea'da kurulmuş bir felsefe okuludur.
- Parmenides ve Zenon **ilk önemli rasyonalist düşünürlerdir.**
- **Varlık, varoluş, yanılısama, birlik** gibi kavramlarla felsefi tezlerini yürütmüş, mantık ve diyalektik aracılığıyla, varlığın birliği ve bölünemezliğini, değişme ve hareketin olanaksızlığını kanıtlama yoluna gitmişlerdir.

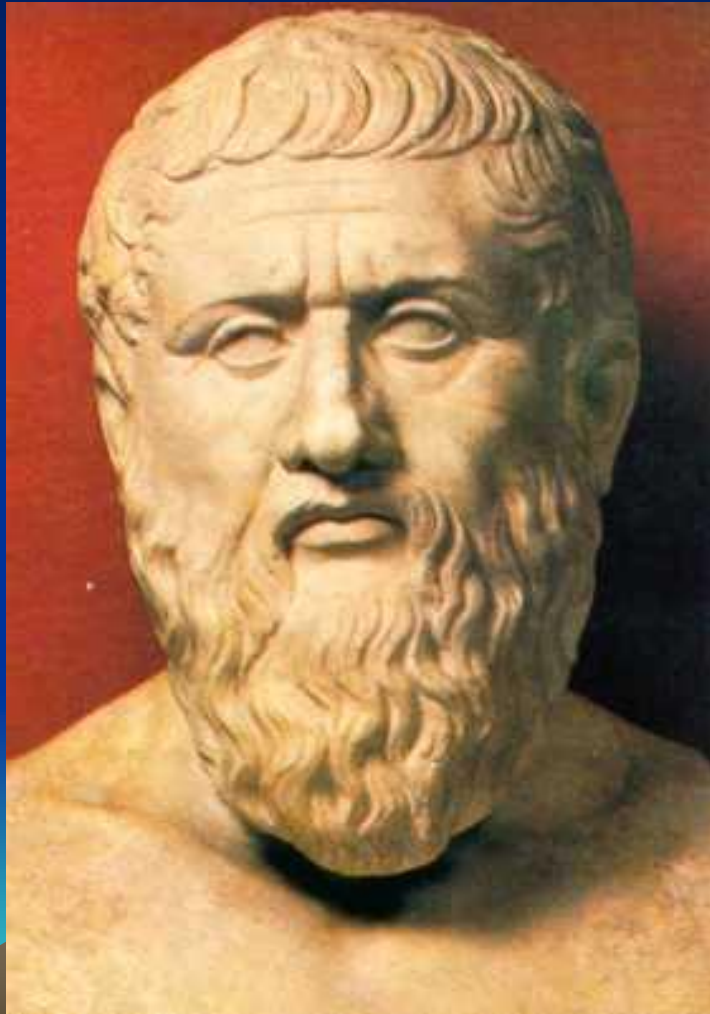
Parmenides

- **Parmanides**, rasyonalizm geleneğinin ilk filozoflarından biridir. Yalnızca düşünür değil yasa koyucu ve devlet adamıdır.
- **Temel tezi:** Evrende değişen hiçbir şey yoktur. Gerçeklik, yani Varlık, mutlak anlamda Bir'dir, kalıcıdır, süreklidir, yaratılmamıştır, yok edilemez; o ezeli ve ebedidir; onda hareket ve değişme yoktur.

Elealı ZENON

- Zenon da çokluk ve değişim düşüncesinden hareket edenlere karşı değişmezliği ve Bir'liği savunur. Bu konuda geliştirdiği paradokslarla felsefe tarihinde önemli bir yer tutar (Aşıl paradoksu ve Ok paradoksu değişimi bir yanılısama olarak formüle eder).
- Mantık ve diyalektik aracılığıyla evrenin madde ile dolu olduğunu ve hareketin olanaksız olduğunu kanıtlamaya çalışır. Rasyonalizm düşüncesini doruk noktasına ulaştırmıştır.

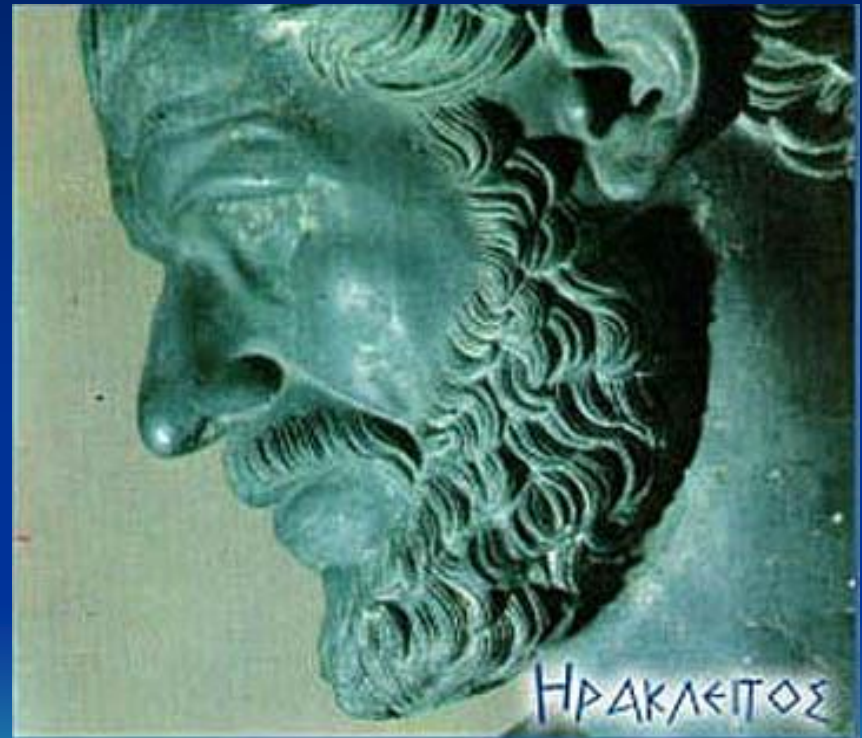
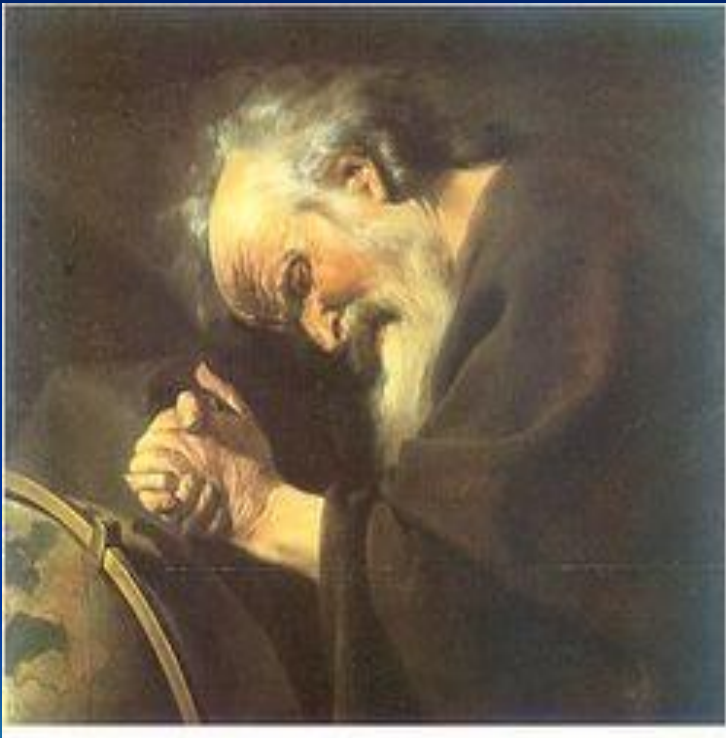

Efes Okulu : Değişim
zorunludur

Herakleitos

EFES OKULU- Herakleitos (M.Ö.535- 475)

“AYNI NEHİRDE İKİ KEZ YIKANILMAZ”

- **Efes Okulu**, M.Ö. 500 yıllarında zengin bir kıyı kenti olan Efes'te kurulmuştur.
- Heraklitos'a göre, evrenin ana maddesi **ateş**. Evren ateşten meydana gelmiştir ve tekrar ateşe dönüşecektir. Bu varoluş ve yok oluş periyodik bir süreçtir.
- Değişim ve hareket sürekli. Hiç bir şey sabit kalmaz.
- Değişimi sağlayan ise her şeyin karşıtıyla birlikte varolmasıdır. Böylece felsefeye değişim ve çatışma kavramları da girmiş olmaktadır. Diyalektiği sürekli bir değişim ve çelişki olarak anlayanlar için Heraklitos diyalektiğin babası sayılmaktadır.

- ***“Evrende her şey akar gider (Panta rei). Aynı ırmakta ikinci defa yıkanamazsınız. Çünkü ikinci defa yıkandığınız, aynı ırmak değildir. İlk suyun yerini, ondan sonra gelen su almıştır. Hatta ırmak sözcüğü bile bir yanılgıdır. Gerçekte bizim düşündüğümüz anlamda bir ırmak yoktur. Bizim ırmak adını verdiğimiz, sadece her saniye yeniden değişen hareket halindeki sudur.***

Bunun yanında, ben de ırmağa birinci girişimle, ikinci girişim sırasında aynı kişi değilim. Ben de tıpkı ırmağın suyu gibiyim. Ben her geçen saniye bir miktar yok oluyorum ve kaybolan miktarımın yerini başka ben parçacıkları alıyor. Öyleyse gerçekten bir ben var mı? Bu sonu gelmez, sürekli değişimin nedeni savaştır”

Atomculuk : Çokluk ve maddesellik

Demokritos

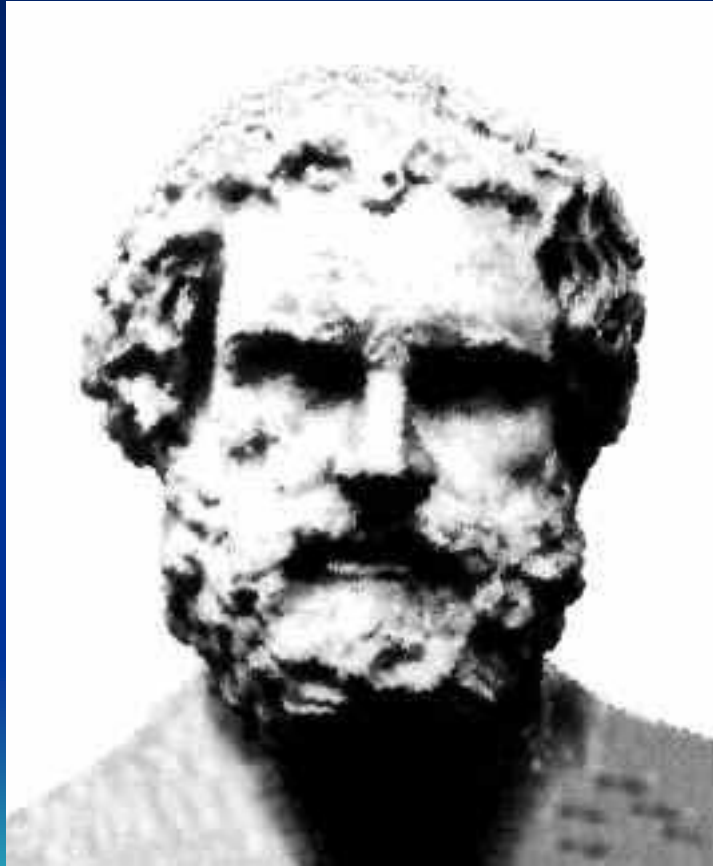

ATOMCULUK-Demokritos (M.Ö. 460 - 370)

- **Atomculuk Okulu**, maddeci filozoflar Empedokles ve Anaxagoras'ın ardından Demokritos tarafından benzer bir materyalizm dođrultusunda geliřtirilen atom dűřüncesiyle anılan felsefe okulu.
- Atomcu okula göre evren bileřik cisimlerden oluřur, bunlarsa maddenin en kűçük ve bűlünemez parçası olarak kabul edilen atomlardan meydana gelir.

DEMOKRITOS

- **Temel Tezi**: Evren'deki oluşuma, kesin bir zorunluluk egemendir. Bütün olup bitenler bir rastlantı ile açıklanamaz. Yararılmamış, yok olmayan, değışmeyen varlık, özdeksel **atom**dur. Atom maddeyi temsil eder ve onunla her nesne yapılabilir. Materyalist doğa biliminin ilk temellerini atmıştır.
- Demokritos yalnızca varolanları değil ruhu da atomlardan oluşan bir şey olarak düşünerek materyalizmi ileri noktalara taşımıştır.

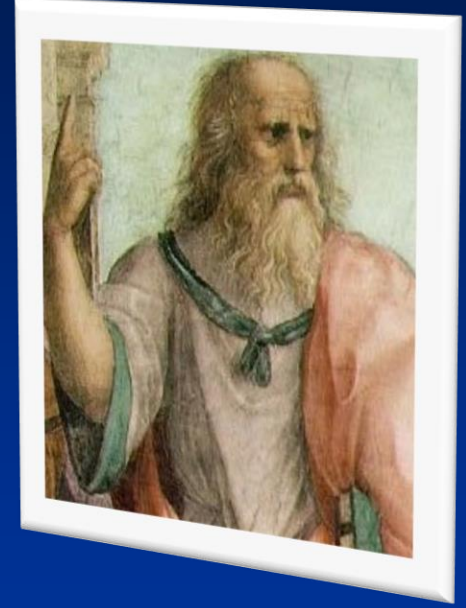

ANTİKÇAĞ'DAKİ KADIN FİLOZOFLAR

- Miletli Aspasia (i.ö.460-401): Hem konuşma sanatında ustadır hem de çok iyi derecede felsefe bilgisi vardır. Sokratik diyalog olarak bilinen yöntem, ilk kez Aspasia tarafından kullanılır. Sokrates bu yöntemi Aspasia'dan öğrenmiştir.

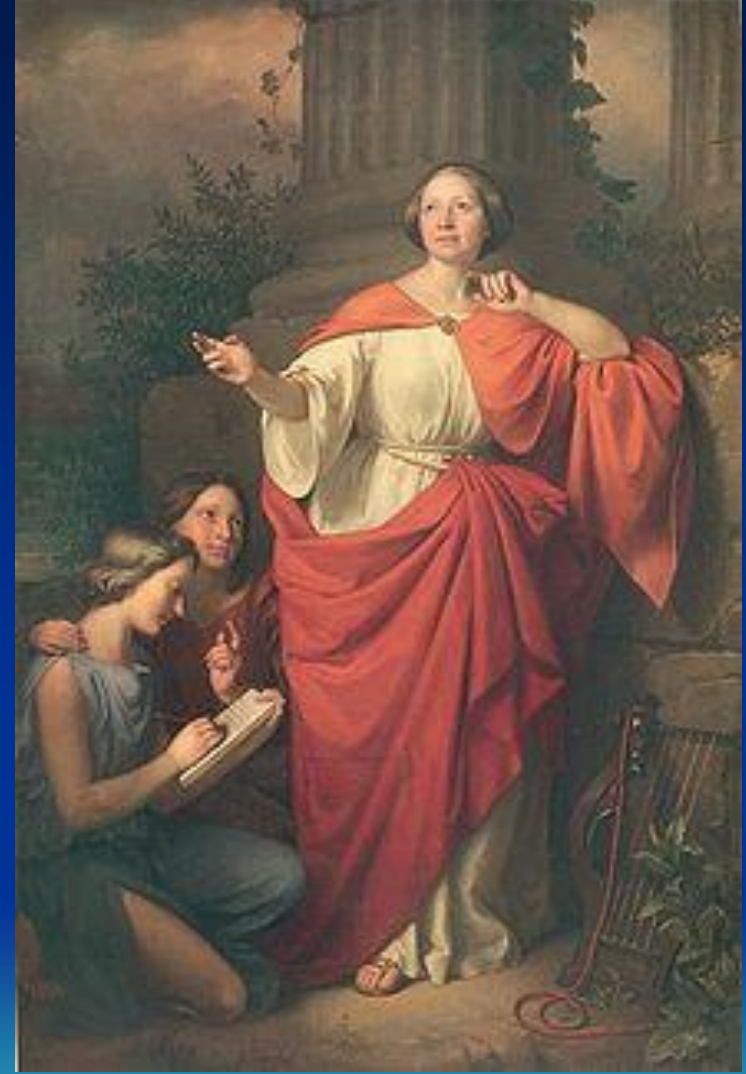
Miletli ASPASIA

(M.Ö.460-401)
Sokrates diyalog
yöntemini
Aspasia'dan
öğrenmiştir.

Diotima

- Sokrates'in hocasıdır. Tıpkı Sokrates gibi, Diotima hakkındaki bilgilere de Platon'un diyaloglarından ulaşıyoruz.

- **‘Aşk Öğretisi’** adı verilen öğretisinde şunları söyler: “Bizler hayatta ilerledikçe, büyüdükçe aşkın içeriğinde büyürüz, yaşlanırız. İlk önce vücutların güzelliğinden etkileniriz. Daha sonra güzelliği bütün vücutlarda görürüz. Bu noktadan sonra da ruhun güzelliğini görmeye başlarız. İnsan bütün ruhlardaki güzelliği görmeye başladı mı, yaratılan her şeydeki güzelliğin farkına varır. Sonunda düşüncedeki güzelliğe ulaşılır. Aşk bizleri yaşadığımız sürece ilerlediğimiz yolda devam ettiren güçtür.”

İskenderiyeli Hypatia

- Antikçağ'ın sonlarındaki en etkili bilgindir. Tarihte bilinen ilk kadın matematikçidir. 'Özgürlüğü savunan' ilk kadındır. (MS. 370-415)

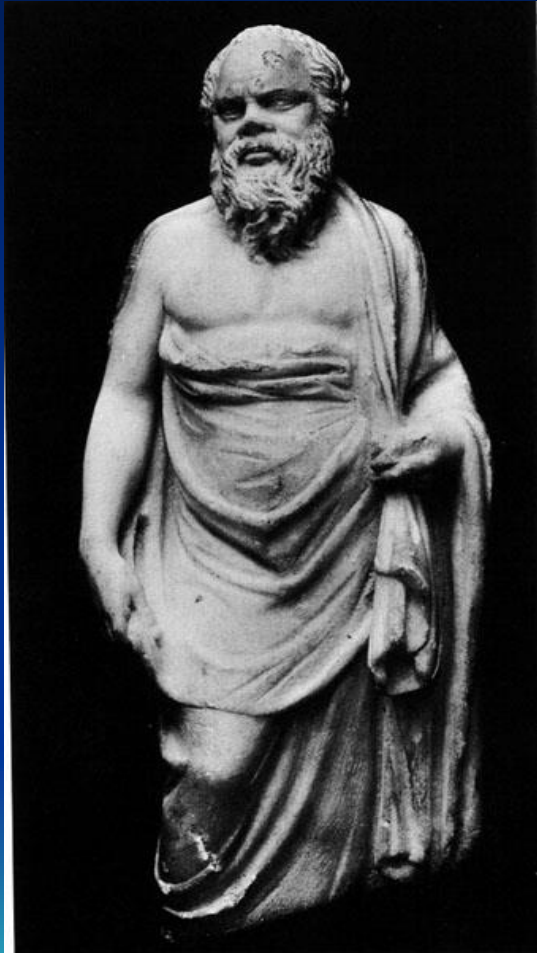
- O dönemin üniversitesi kabul edilen İskenderiye'deki Museion'da felsefe, matematik ve astronomi dersleri vermiştir. Platon ve Arisroteles'in o bölgede tanınmasını sağlamıştır.
- 13 ciltlik bir matematik eseri yazmıştır.
- Alman matematikçi ve astronomu Kepler'in gezegensel hareket yasalarını ondan önce anlayan ve açıklamaya çalışan kişidir.

- Bilim ve felsefeyi yasaklamaya çalışan Hıristiyan dogmatizmiyle savaşımıştır. Dinsizlikle ve “cadılıkla” itham edilmiş ve taşlanarak yakılarak öldürülmüştür. Onun ölümü, Roma imparatorluğunun Hıristiyanlaşmasının kesin işareti ve “pagan” felsefenin son bulması anlamına gelir.

SOKRATES (M.Ö. 470-399 Atina)

**The Death of Socrates, Jacques-Louis David
(1787)**

I would trade all of my technology for an
afternoon with Socrates.

(Steve Jobs)

izquotes.com

AHLAK FELSEFESİNİN KURUCUSU

- İyi nedir? Doğru nedir? Adalet nedir? vb.
- **Sokratik (diyalektik = eytişim) yöntem:** Eleştirel sorgulama, sorular ve yanıtlarla hakikati arama yöntemi.
- Her türlü edinilmiş bilgiyi yadsıyan bir düşünceden yola çıkan yöntemiyle, yani **diyalog sanatı** ya da **diyalektikle**, insanlara, bilgiye sahip olduklarını sandıklarını, oysa sahip olmadıklarını kanıtlamaya çalışır.

Sokratik yöntem

- 3 aşamalı olarak gerçekleşmektedir.
- İlk aşamada karşıdaki kişiye sorular sorularak onun neyi bilip neyi bilmediği araştırılır.
- İkinci aşama «ironi» yani alaydır.
- Son olarak «mayotik» yani doğru bir fikir doğurtulmaya çalışılır.

- Doğruluktan ayrılmayan bir insana uzun vadede gerçek bir zarar verilemez.
- Ruhunun temiz kalması koşuluyla insanın başına gelen talihsizlikler görece önemsiz şeylerdir.
- Kişinin uğrayacağı gerçek felaket, ruhun çürümesidir. Bunun içindir ki, adaletsizliğe katlanmak, adaletsiz bir iş yapmaktan çok daha az zarar verir insana.
- Adaletsizliğin kurbanına değil, adaletsizliği yapana acımamız gerekir.

“Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir”

- Kimse bilerek yanlış yapmaz.
- Erdem, bilgiye bağlıdır.
- Örneğin, adil olmak isteyen biri, adaletin ne olduğunu çok iyi bilmelidir.
- Tanrılara, yasalara ya da herhangi bir başka yetkeye (otoriteye) değil, kişinin kendisine karşı ödevi olarak kişisel doğruluğun her şeyden önce geldiğini öğreten ilk filozof.

Kaynakça

M. Gökberk (1967) Felsefe Tarihi. Genişletilmiş 2. basım. Ankara Bilgi Yayınevi.

W. K. C. Guthrie , (2011), Yunan Felsefe Tarihi - Sokrates Öncesi İlk Filozoflar ve Pythagorasçılar. İstanbul: Kabalıcı.

T. Mengüşoğlu, (2000), Felsefeye Giriş.

Magee, B. (2004). Felsefenin Öyküsü. Ankara: Dost.

"Hilav, S. (1993). Felsefe Yazıları. İstanbul: YKY. "

Ferry, L. (2007). Gençler için Batı Felsefesi. İstanbul: Türkiye İş Bankası

Honer, S.M. ve Hunt, T.C. (1996). Felsefeye Çağrı. (çev.H. Ünder). Ankara: İmge.

"Guattari,F. ve Deleuze,G. (1993). Felsefe Nedir? (Çev. T.İlgaz). İstanbul: YKY. "

Warburton, N. (2008). Felsefeye Giriş. İstanbul: Paradigma.